

Umhverfisstofnun

Environment and Food Agency of Iceland

*Suðurlandsbraut 24
IS - 108 Reykjavík, Ísland*

Tel (+354) 591 2000

Fax (+354) 591 2010

umhverfisstofnun@ust.is

www.umhverfisstofnun.is

Skipulagsstofnun
Jakob Gunnarsson
Laugavegi 166
150 Reykjavík

Reykjavík, 8. febrúar 2006

Tilvisun: UST20040600120/bs

Efnistaka úr Ingólfsfjalli í landi Kjarrs. Matsskylda.

Vísað er til bréfs Skipulagsstofnunar dags. 12. janúar sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um ofangreinda efnistöku.

Fyrirhugað er að taka 2.000.000 m³ af efni ofan núverandi Þórustaðanámu og er áætlað að efnistakan muni standa yfir í allt að 15 ár.

Umhverfisstofnun geri eftirfarandi athugasemdir:

Valkostur 1 : Aðalvalkostur framkvæmdaraðila valkostur 1 er að vinna efni af u.þ.b. 35.000 m³ svæði uppi á suðurbrún Ingólfsfjalls og er fyrirhugað að ýta efni niður á botn núverandi námu um tvær rásir.

Um þetta atriði segir eftirfarandi í matsskýrslu: "Námuvinnslunni er skipt í tvo áfanga. Fyrri áfanginn er vinnsla á u.þ.b. 1.200.000 m³ efnis niður u.þ.b. 40 metra. Hinn síðari er áfamhaldandi vinnsla á svæðinu niður á um 80 metra dýpi og er áætluð efnisvinnsla í heildina þá orðin allt að 2.000.000 m³. Fyrirhugað er að efnistakan mun standa yfir í a.m.k. 15 ár. Fram kemur í matsskýrslu að efnistaka samkvæmt valkosti 1 muni hafa mikil neikvæð sjónræn áhrif í för með sér sem eru varanleg og óafturkræf, auk þess sem efnistakan mun hafa neikvæð áhrif á landslag.

Ekki er fyrirhugað að grípa til mótvægisáðgerða til að draga úr neikvæðum áhrifum efnistökkunnar. Hvorki verður reynt við frágang námunnar að draga úr neikvæðum áhrifum með því að fella námuna að hlíðum Ingólfsfjalls né að draga úr sjónrænum áhrifum á vinnslutíma, þar sem áætlað er að ganga ekki frá námunni fyrr en að efnistöku lokinni.

Valkostur 2: Í umsögn Umhverfisstofnunar um tillögu að matsáætlun var bent á að unnt væri að draga úr sjónrænum áhrifum efnistökkunnar með því að nýta einungis eystri rásina þ.e. E2. Jafnframt yrði hætt við efnistöku á bjargbrúninni við vestari rásina E1 og efnistökusvæðið yrði fært frá suðvestri til norðausturs. Tilgangur þess að nýta einungis eystri rásina var að hlífa bjargbrúninni við rás E1 og færa jafnframt efnistökusvæðið inn á fjallið til norðurs. Í matsskýrslu kemur fram að Skipulagsstofnun hafi talið í ákvörðun sinni um tillögu að matsáætlun að fjalla ætti um ofangreindan valkost. Í ákvörðun Skipulagsstofnunar segir um

vestari rásina: "Að mati stofnunarinnar eru áhrif efnistilfærslunnar á ásýnd fjallhlíðarinnar að einhverju leyti afturkræf þar sem þau munu smám saman dvína þegar tilfærslu efnis skv. 1. áfanga verður hætt. Í ljósi ofangreinds þarf í matsskýrslu að fjalla um þann valkost að nota einungis eystri rásina."

Umhverfisstofnun telur ljóst með hliðsjón af ofangreindri tilvitnun að efnistaka skv. valkosti 2 eigi að fela í sér að ekki verði raskað frekar bjargbrúninni við vestari rásina.

Í matsskýrslu fjallar framkvæmdaraðili um þennan valkost á þann hátt að gert er ráð fyrir að nýta einungis eystri rásina, en nýta sama efnistökusvæði og standa eins að efnistökunni og ráðgert er samkvæmt valkosti 1. Með þessu móti verður um keimlík umhverfisáhrif að ræða vegna efnistöku samkvæmt valkostum 1 og 2 eða eins og segir í matsskýrslu bls. 12: "Í heildina mun efnistaka skv. valkosti 2 því verða sú sama hvað varðar umfang og við vinnslu skv. valkosti 1."

Umhverfisstofnun telur umfjöllun um valkost 2 ófullnægjandi. Framkvæmdaraðili fjallar um valkost 2 á nákvæmlega sömu forsendum og hann fjallar um valkost 1. Því verður niðurstaðan sú að umfang og umhverfisáhrif verða þau sömu hvað varðar báða valkosti. Ekki er tekið mið af tilgangi þess að beina efnistökunni alfarið í eystri rásina, þ.e. að hlífa bjargbrúninni og færa efnistöku innar á fjallið.

Um valkost 2 segir enn fremur í matsskýrslu: "*Slík efnisvinnsla er þó óhagkvæm og myndi leiða til mikillar hækkunar á efnisverði*"

Umhverfisstofnun vill benda á að hér er um órökstuddar fullyrðingar að ræða þar sem ekki hefur verið gerð grein fyrir verðmyndun efnis sem selt er úr Þórustaðanámu. Auk þess sem ekki er víst að arðsemi framkvæmda eigi að vera til umfjöllunar í mati á umhverfisáhrifum. Samanber úrskurð umhverfisráðherra dags. 20. desember 2001 ne þar segir m.a. á bls. 115: "*Það er álit ráðuneytisins að ekki beri að fjalla um þjóðhagsleg áhrif framkvæmdarinnar og arðsemi hennar við mat á umhverfisáhrifum samkvæmt lögum nr. 106/2000.*"

Athugasemd við valkosti

Umhverfisstofnun ítrekar að við efnistöku skv. valkosti 2 skuli klettabelti við rás E1 ekki raskað frekar. Ekki verði raskað a.m.k. 75 m breiðu belti meðfram klettabrún á svæði sem merkt er 1. áfangi á grunnmynd Verkfræðistofnu Suðurlands í tillögu að matsáætlun. Hætt verði við að nota rás E1 og efni ýtt að rás E2. Endurskoða ætti vinnsludýpi norðan við þetta svæði, þar sem hætt er við að gjá verði grafin sem myndi skilja klettabeltið frá sjálfu fjallinu ef innsýn opnast frekar inn í námuna úr austur átt. Stofnunin telur að einungis verði dregið úr sjónrænum áhrif efnistökuinnar með þeim hætti að færa efnistöku norðar á fjallið, að eystri rásin verði einungis nýtt og að reynt verði að fella frágengin efnistökusvæði að aðliggjandi landformum eins og kostur er.

Hljóðvist: Í matsskýrslu er fullyrt að valkostur 2 muni hafa meiri áhrif í för með sér vegna hávaða frá efnisvinnslunni og vera talsvert neikvæðari á fólk í næsta nágrenni námunnar. Ekki hafa farið fram hljóðmælingar sem styðja þessa fullyrðingu. Ekki er tekið tillit til þess að Hringvegurinn liggur um það svæði sem fyrir áhrifum verður vegna hávaða frá efnisvinnslunni, en árið 2004 var ársdagsumferð á þessum kafla rúmlega 6000 bílar. Gera ætti grein fyrir núverandi hljóðstigi á svæðinu að teknu tilliti til umferðarhávaða við Hringveginn. Einnig má benda á að ef efni væri einungis ýtt um rás E2 færðust tækin fjær byggðinni auk þess sem viss veðurfarsleg skilyrði verða að vera fyrir hendi til að hljóð berist frá tækjum uppi á fjallinu til næstu nágrenna. Enda liggja ekki fyrir neinar upplýsingar um hljóðstig skv. reglugerð nr. 933/1999 um hávaða.

Grunnástand hljóðstigs eins og því er lýst í matsskýrslu virðist ekki taka mið af nálægð Hringvegur við íbúðabyggð.

Núllkostur: Í umfjöllun framkvæmdaraðila kemur fram að það sem hann kallar næstu sambærilega námu er naman í Lambafelli sem er í um 33 km fjarlægð frá Selfossi. Hér vísar sambærilegt einungis til jarðfræðilegs uppruna bergsins, en ekki notagildis.

Í skýrslunni er bent á aðra valkosti og er þar á meðal Hlíðarnáma í Grafningi. Þessi náma sem er í eigu framkvæmdaraðila er í rúmlega 10 km fjarlægð frá Selfossi. Að líkindum er þar að finna sambærilegt fyllingaefni og það sem tekið er úr Ingólfsfjalli. Umtalsvert magn efnis gæti verið að finna í hjöllum í landi Hlíðar og eru að öllum líkindum mun minni sjónræn áhrif vegna efnistöku á því svæði en á fyrirhuguðu svæði í Ingólfsfjalli.

Mótvægisáðgerðir: Ekki er fyrirhugað að grípa til mótvægisáðgerða vegna efnistökkunnar. Í matsskýrslu kemur fram að fyrirhuguð efnistaka muni hafa neikvæð, varanleg og óafturkræf áhrif á landslag og sjónræna þætti. Í reglugerð nr. 671/2000 um mat á umhverfisáhrifum er eftirlarandi skilgreining á mótvægisáðgerðum: "Áðgerð til að koma í veg fyrir, draga úr eða bæta fyrir neikvæð umhverfisáhrif."

Í matskýrslu segir m.a. um mótvægisáðgerðir: "*Sökum umfangs framkvæmdarinnar er ekki um þann valkost að ræða að minnka sýnileika námunnar með því að halda í hluta brúmarinnar eða lágmarka áhrifin með öðrum hætti*"

Umhverfisstofnun bendir á að hér er framkvæmdaðili að réttlæta það að ráðast ekki í neinar mótvægisáðgerðir vegna þess að umfang framkvæmdarinnar sé það mikið og neikvæð sjónræn áhrif það mikil að þess vegna verði ekki ráðist í mótvægisáðgerðir.

Umhverfisstofnun telur þvert á móti að nauðsynlegt sé að grípa til mótvægisáðgerða þar sem áhrif á landslag og sjónræn áhrif verði mikil og óafturkræf.

Frágangur: Í matsskýrslu segir um frágang: "*Frágangi námunnar er skipt í tvo hluta. Í fyrsta lagi er hafist handa við ákveðna þætti um leið og framkvæmdaleyfi fæst og í öðru lagi um að ræða frágang að námuvinnslu lokinni.*"

Samhlíða námuvinnslunni verða gerðar manir sunnan afsgreiðslu- og úrvinnslusvæðis í námubotninum og svæði í vesturjadrí námunnar verður sléttað og grenndargróður endurheimtur."

Um þessar manir segir í umfjöllun um hljóðvist bls. 64: "*Ráðgert er að gera mön úr frákastsefni framan við vinnslusvæðið ef framkvæmdaleyfi fæst.....Slik mön myndi koma í veg fyrir að hljóð frá efnisvinnsluvélum berist niður fyrir þjóðveg 1.*"

Ennfremur segir um tilgang þessarar manar á bls. 75 í matsskýrslu: "*Ætti slik mön að stoppa stóran hluta af því ryki sem fýkur meðfram jörðu úr námubotninum og efnishaugum.*"

Umhverfisstofnun telur að slik mön hafi ekkert með frágang námunnar að gera og sé frekar hluti aðstöðusköpunar. Ekki er skilgreint frekar hvað felst í því að "*vesturjadar námunnar verði sléttadur*" þ.e. hvernig frágangur á þessu svæði fellur að endanlegum frágangi svæðisins. Ef litið er á mynd 3.1 má sjá að núverandi athafnasvæði er í alldjúpri gryfju. Við frágang núverandi athafnasvæðis verður að brjóta bakka niður á talsvert stóru svæði til að fella gryfjuna að aðliggjandi svæðum. Á þetta sérstaklega við um austurjadar námunnar þar sem fyrirhugað er skv. fyrrnefndri mynd "*að jafna brúnir og endurheimta grenndargróður*". Í þessu felst ekki fullnægjandi aðlögun athafnasvæðisins að aðliggjandi svæðum.

Fyrirhugað er að láta frágang efnistökusvæðisins bíða þar til efnistöku lýkur. Ekki kemur fram í matsskýrslu hvernig staðið verði að landmótun að efnistöku lokinni, þ.e. hvernig mótuð verði hvílt með 80 m hátt stál með fláa 1:1 umhverfis námubotninn og hvernig slíkt stál komi til að standa og hvort ekki skapist slyshætta af slíkum frágangi. Umhverfisstofnun telur að þegar ráðist er í jafn mikla efnistöku við jafn fjölfarinn veg, sem mun standa yfir í

a.m.k. 15 ár, ætti að ganga a.m.k. árlega frá þeim svæðum þar sem efnistöku er lokið. Á mynd 3.1 kemur fram að fyrirhugað sé að endurheimta grenndargróður þar sem nú er gróðurlaust klettabelti ofan núverandi námu.

Stofnunin telur óásættanlegt að ekki verði reynt að fella efnistökusvæðið að aðliggjandi landformum í Ingólfsfjalli og draga með þeim hætti úr neikvæðum sjónrænum áhrifum efnistökkunnar. En um þetta segir í matsskýrslu bls. 47:

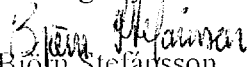
"Þó að laga megi útlit námunnar að aðliggjandi landformum að einhverju marki mun skapast hvílt í fjallsbrúnina sem sker sig frá hliðinni umhverfis námuna."

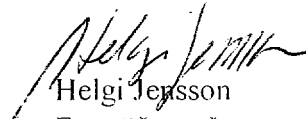
Umhverfisstofnun telur að í matsskýrslum þar sem fjallað er um efnistöku eigi að koma fram skýrar hugmyndir um frágang viðkomandi efnistökusvæða. Hver verður ásynnd núverandi þórustaðanámu og fyrirhugaðs efnistökusvæðis að frágangi loknum? Hvernig verður frágangi á núverandi athafnasvæði háttað? Hvernig verður það fellt að aðliggjandi svæðum? Umhverfisstofnun telur að það sem fram kemur í matsskýrslu um frágang námunnar sé ófullnægjandi.

Niðurstaða:

Umhverfisstofnun telur að fyrirhuguð efnistaka muni hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér vegna mikilla neikvæðra sjónrænna áhrifa sem eru varanleg og óafturkræf og vegna neikvæðra áhrifa á landslag. Framkvæmdaraðili fyrirhugar ekki að beita mótvægisáðgerðum til að draga úr neikvæðum áhrifum efnistökkunnar. Ekki er fyrirhugað að afmarka efnistökusvæðið með hliðsjón af aðliggjandi svæðum né að haga vinnslu eða frágangi á vinnslutíma þannig að dregið verði úr neikvæðum áhrifum efnistökkunnar.

Virðingarfyllt

Björn Stefánsson

Helgi Jónsson
Forstöðumaður